

Kolejne części przedstawiają materiały archiwalne dokumentujące przebieg kampanii wyborczej obu rywalizujących ze sobą o głosy wyborców stron politycznych. Zaprezentowano plakaty wyborcze pochodzące z różnych archiwów, zarówno te, które zna cały świat, np. ten z podobizną Gary'ego Coopera w roli szeryfa, a także te, na których kandydatom towarzyszył Lech Wałęsa, jak i mniej znane, lokalne. Poza plakatami i ulotkami głównym sposobem dotarcia do potencjalnych wyborców były wiece polityczne organizowane przez kandydatów startujących z ramienia Solidarności; w zbiorach archiwów państwowych zachowały się fotografie z tych wydarzeń.

Sam przebieg wyborów i jego wynik także znajdują odzwierciedlenie w dokumentach przechowywanych w archiwach państwowych. Zaprezentowane zostały m.in.: obwieszczenie Okręgowych Komisji Wyborczych, fotografie przedstawiające przebieg głosowania, karty wyborcze, a nawet pierwsze analizy wyników wyborczych.

W ostatniej części zaprezentowano archiwalia dokumentujące zwycięstwo, jakie odniosła Solidarność. Opublikowano fotografie posłów wywodzących się z list Komitetu Obywatelskiego, zasiadających w ławach sejmowych, oraz zdjęcie ukazujące umieszczenie przez nowo wybranych senatorów w sali posiedzeń Senatu godła państwowego z orłem w koronie.

Wydawnictwo nie jest przeznaczone do sprzedaży, ale dostępne jest na stronie internetowej Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych dla każdego chętnego, który chciałby się z nim zapoznać. Katalog zaopatrzonej został w indeks nazwisk oraz nazw geograficznych, co znacząco ułatwi poruszanie się po wydawnictwie zawierającym tak wiele różnorodnych materiałów archiwalnych. Ponadto teksty wstępne, opisy i wyjaśnienia odnoszące się do publikowanej dokumentacji zamieszczone są również w języku angielskim, co może wspomóc realizację celu, jaki stał za organizacją uroczystych obchodów 25. rocznicy wyborów z 1989 r., a mianowicie utrwalenie w świadomości całej Europy, iż polskie wybory były wydarzeniem o fundamentalnym znaczeniu nie tylko dla Polaków, ale i dla wszystkich Europejczyków.

Katarzyna Zielińska (AP Poznań)

Mariusz Borowiak, *Słownik biograficzny wielkopolskich emigrantów, podróżników i ludzi morza*, Nekla 2014, ss. 258

Obecnie coraz popularniejsza staje się idea badania tzw. małej ojczyzny, czyli dążenie do jak najlepszego poznania dziejów swojego najbliższego otoczenia i ludzi je kształtujących. W nurt ten wpisuje się również publikacja Mariusza Borowiaka *Słownik biograficzny wielkopolskich emigrantów, podróżników i ludzi*

morza. Dzięki tej książce czytelnik poznaje krąg osób, których życie związane było z Wielkopolską, ale również, a może przede wszystkim, z morzami, oceanami i dalekimi podróżami.

Właściwa treść słownika poprzedzona jest wstępem autora, w którym wyjaśnia on swoje motywacje do podjęcia tego tematu oraz założenia i cele, jakie przyświecały temu projektowi. Niniejsza książka dedykowana jest Jerzemu Pertkowi, pisarzowi maryniście, jednemu z najwybitniejszych polskich twórców literatury marynistycznej oraz propagatorowi polskich spraw morskich. To właśnie m.in. poprzez kontakty z Pertkiem autor niniejszego opracowania podjął się niełatwego zadania, a mianowicie zbadania historii i losów Wielkopolan na świecie i morzach. Tematyka marynistyczna jest bardzo bliska autorowi słownika, jak sam wspomina we wstępie, publikacja ta jest podsumowaniem kilkudziesięcioletnich prac nad zebraniem materiału źródłowego. Informacje do stworzenia not biograficznych Borowiak wyszukiwał w najróżniejszych źródłach. Kwerendy prowadził w polskich i zagranicznych archiwach, bibliotekach i muzeach. Cenne okazały się również informacje pochodzące z literatury podróżniczej i pamiętnikarskiej. Autor wspomagał swoje badania materiałami i wiadomościami zebranymi z relacji rodzin i naocznych świadków.

Na kolejnych stronach słownika zamieszczono wykaz skrótów redakcyjnych oraz wykaz haseł biograficznych, co niewątpliwie ułatwi, zwłaszcza mniej zorientowanym w nomenklaturze morskiej i żeglarskiej, posługiwanie się niniejszym opracowaniem.

Na właściwą treść składają się biografie 445 osób związanych z Wielkopolską jako miejscem urodzenia bądź życia, a jednocześnie zaangażowanych w różny sposób w morskie podróże, badania innych kontynentów i kultur. Są to osoby, które – jak sam autor określa – poprzez swoją „działalność religijną lub misyjną, zamorskie podróże poselskie i handlowe, udział w wyprawach wojennych i badawczych, spełniając się w sztuce oraz w innych dziedzinach wielokrotnie podkreślały swoje pochodzenie” (s. 13-14). W publikacji znajdziemy hasła biograficzne dotyczące jedynie osób już nieżyjących, jednocześnie autor zdaje sobie sprawę z tego, iż wydawnictwo nie obejmuje wszystkich związanych z morskimi podróżami Wielkopolan, nie wyklucza także możliwości uzupełnień o następne osoby ewentualnych kolejnych wydań *Słownika*. Każde z haseł biograficznych zbudowane jest z dwóch części. Pierwsza to właściwa nota biograficzna, na którą składają się: życiorys danej osoby, jej osiągnięcia i związki z morzem. Druga to wykaz bibliografii dotyczącej danej osoby. Jest to o tyle istotne, iż pozwala na łatwe odnalezienie dalszych informacji na temat interesującej nas postaci.

Zakres chronologiczny omawianej pozycji obejmuje bardzo szeroki okres, a mianowicie od X w. do czasów współczesnych. Natomiast zakres terytorialny obejmuje Wielkopolskę zarówno w jej obecnych granicach, jak i w granicach historycznych od XV w., tj. województwa: poznańskie, kaliskie, sieradzkie, łęczyckie, brzesko-kujawskie, inowrocławskie.

Na kartach niniejszej publikacji znajdziemy chociażby takie wybitne osobistości, jak: wspomniany już Jerzy Pertek, którego teksty o tematyce marynistycznej znają miłośnicy tego typu literatury w całej Polsce, oraz Arkady Fiedler – podróżnik, który był niemal w każdym zakątku świata, a swoje wrażenia i obserwacje opisywał w licznych książkach, ciesząc się ogromną popularnością.

Mariusz Borowiak do grona swoich bohaterów zaliczył m.in. Mieszka I oraz jego córkę Świętosławę. Pierwszy historyczny władca państwa polskiego został przedstawiony jako ten, który położył podwaliny pod polską politykę morską, jako zwycięzca bitwy pod Cedynią z roku 972, dzięki czemu objął władanie nad ujściem Odry. Natomiast Świętosława, córka Mieszka I, pierwsza znana szerzej kobieta z kraju Polan, poprzez zawierane małżeństwa stała się matką królów Szwecji oraz Danii.

Na łamach wydawnictwa przeczytać możemy o wielu wybitnych podróżnikach, np. o urodzonym w Poznaniu ok 1450 r. Gasparze da Gama, uznanym za znawcę rejonów Oceanu Indyjskiego, który podróżował m.in. ze słynnym portugalskim żeglarzem Vasco da Gamą. Czytelnicy mogą zapoznać się również z sylwetkami braci Arciszewskich urodzonych w latach dziewięćdziesiątych XVI w. w Rogalinie, z których najstarszy, Elias, doradzał królowi Władysławowi IV Wazie w sprawach budowania fortyfikacji morskich. Z kolei Bogusław, najmłodszy z braci, brał udział w wyprawach organizowanych przez holenderską Kompanię Zachodnioindyjską do Brazylii. Natomiast Krzysztof Arciszewski wyjechał do Holandii, gdzie studiował nawigację, inżynierię wojskową i artylerię, piastował funkcję generała wojsk holenderskich i admirała floty, został również nagrodzony wysokimi odznaczeniami holenderskimi za udział w walkach z Portugalczykami w Brazylii. Wiele miejsca autor poświęcił marynarzom Polskiej Marynarki Handlowej oraz Polskiej Marynarki Wojennej i to nie jedynie dowódcom, ale również podoficerom i ich podwładnym pełniącym służbę i spełniającym różnorodne zadania na okrętach pływających po oceanach całego świata.

Oprócz marynarzy na kartach *Słownika* znajdziemy również postacie artystów, malarzy, naukowców i filozofów. Można wymienić np.: Jana Danysza, urodzonego w roku 1860 w Chylinie Wielkopolskim, mikrobiologa, który prowadził swoje badania m.in. w Afryce i Australii; Lecha Siudę, urodzonego w Lesznie w 1909 r., który w okresie II wojny światowej pełnił funkcję lekarza okrętowego na statku Sobieski; Zygmunta Konarskiego, urodzonego w Poznaniu w 1936 r. artystę rzeźbiarza, autora replik rzeźb znajdujących się w muzeum Arkadego Fiedlera.

W omawianej publikacji znalazło się również miejsce dla wybitnych Wielkopolanek, m.in. Marii Wandy Karczewskiej, która wychowywała się w Kaliszu. Ta pisarka i poetka wydała dwie powieści marynistyczne: *Ludzie spod żagli* oraz *Weekend w Riverside*, za które otrzymała nagrody. Wielką odwagą wslawiła się natomiast Irena Maria Dybek, pielęgniarka, która pod-

czas II wojny światowej pływała na statku Kromań, mówiono o niej: „Perła Oceanu” lub „Pierwsza Dama Floty Alianckiej”.

Wyżej wymieniono jedynie nieliczne z opisanych w *Słowniku* postaci, ale rozpiętość ich zainteresowań i różnorodne pole działalności wyraźnie ukazują, jak szeroko potraktował temat autor omawianej pozycji. Historia Wielkopolski i jej mieszkańców ukazana z perspektywy świata, a jednocześnie odkrywająca losy ludzi, którzy żyli w naszym najbliższym otoczeniu, jest niewątpliwie fascynująca oraz inspiruje do dalszego jej zgłębiania. Jest to pozycja, z której korzystać może znaczne grono odbiorców, zarówno historycy, jak i osoby zainteresowane dziejami Wielkopolski. Jest to też ciekawa baza informacji dla szkół, nauczycieli chcących zainteresować ucznia historią regionalną oraz sylwetkami osób żyjących niegdyś w obrębie ich małej ojczyzny.

Katarzyna Zielińska (AP Poznań)

Wieluński słownik biograficzny, t. 1 i 2, pod red. Zbigniewa Szczerbika i Zdzisława Włodarczyka, Wieluń 2014, ss. 288

Wielowiekowe dzieje ziemi wieluńskiej, na których w szczególności sposób zażyło usytuowanie na styku trzech dzielnic, odmiennych pod względem historycznym i kulturowym: Wielkopolski, Małopolski i Śląska, a także uwarunkowana historycznie odrębność administracyjna sięgająca czasów średniowiecza, przyczyniły się do powstania regionu o swoistych cechach. Istotne dla znaczenia ziemi wieluńskiej i tożsamości ukształtowanej na jej terenie społeczności są w dużej mierze tradycje życia umysłowego sięgające XIV stulecia, które formowane były przez splot wielu okoliczności, w szczególności rozwój działalności oświatowej prowadzonej przez instytucje kościelne i świeckie. Do tworzonego przez wieki historyczno-kulturowego dziedzictwa ziemi wieluńskiej nawiązuje kolejna, nośna pod względem poznawczym publikacja wydana przez Wieluńskie Towarzystwo Naukowe. Praca przygotowana pod redakcją Zbigniewa Szczerbika i Zdzisława Włodarczyka reprezentuje rozwijający się dość intensywnie w ostatnim czasie, zorientowany historycznie, a także socjologicznie, nurt badań nad biografistyką regionalną.

Mowa tu o *Wieluńskim słowniku biograficznym*, który jest efektem podjętego kilka lat temu i nadal realizowanego projektu badawczego, mającego na celu przypomnienie biografii osób, które w ciągu wieków związane były z Wieluniem oraz historyczną ziemią wieluńską, a tym samym, co istotne, zachowanie ich we wspólnotowej pamięci. Równie ważne jest utrwalenie historii regionu uchwyconej przez pryzmat życia i dokonań postaci o nieprzeciętnych cechach i osiągnięciach, które odcisnęły swój ślad na jego specyfice. Idea